

УДК 378-051

DOI <https://doi.org/10.32999/ksu2663-2691/2023-95-9>

ПАМ'ЯТІ ОЛЕГА ВАСИЛЬОВИЧА МІШУКОВА (1963–2011)

IN MEMORY OF OLEH VASYLIOVYCH MISHUKOV (1963–2011)

О. Горбонос,

доцентка кафедри англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова

Н. Ільїнська,

професорка кафедри англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова

Ю. Кищенко,

доцентка кафедри англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова

18 жовтня 2023 року у Херсонському державному університеті відбулася зустріч «Пам'ять серця», присвячена шістдесятиріччю Олега Васильовича Мішукова (1963–2011). Ініціатором зібрання виступила кафедра англійської філології та світової літератури Херсонського державного університету, що носить ім'я професора Олега Мішукова (завідувачка доцентка Юлія Кищенко), а модерувала захід доцентка цієї кафедри Ольга Горбонос. У віртуальному просторі зібралися друзі, колеги, студенти – всі ті, хто знав і донині пам'ятає видатного херсонця Олега Мішукова.

Олег Мішуков зробив чимало для України, Херсонщини та нашого університету. Дванадцять років тому, 18 грудня 2011 року, він передчасно пішов із життя, залишивши світлий слід у пам'яті людей, теплі спомини та почуття неймовірної втрати. Вже багато років поспіль у ХДУ вшановують пам'ять цього відомого науковця, проводячи міжнародні науково-практичні конференції, симпозиуми та Мішуковські читання для студентів. Захід, про який ідеться, має дещо інший формат, але є одним із них.

Олег Васильович Мішуков – ректор Херсонського державного університету (2011), директор Академічного ліцею при ХДУ (1994–2011), доктор філологічних наук, професор (2000), заслужений діяч мистецтв України (2003), почесний член Міжнародної слов'янської академії освіти ім. Я. А. Коменського, наймолодший почесний громадянин міста Херсона (2009). Він був депутатом Херсонської обласної ради, головою обласної організації Асоціації культурологів України, членом Національної спілки журналістів України, Міжнародної спілки письменників, Національної спілки театральних діячів України, художньої ради Херсонського академічного музично-драматичного театру ім. М. Куліша, головним редактором наукового збірника «Південний архів» (філологічні науки), головою спеціалізованої вченої ради із захисту кандидатських дисертацій з літературознавства.

У культурному просторі України та Херсонщини О. Мішуков виконував велику культуртрегерську місію. Він був режисером і автором близько 60 телепрограм з історії української і світової культури «Ностальгія», 15 телепрограм «Театральний роман», які транслювалися каналами місцевого та національного телебачення; режисером-постановником і автором сценаріїв театральних спектаклів («Ревізор», «Вовки і вівці»), великої кількості концертних програм, фестивалів, заходів до святкування ювілейних дат, річниць до дня заснування міста Херсона.

Наукова та педагогічна діяльність О. Мішукова гідно оцінена багатьма нагородами та званнями. Він відмінник освіти України (1996), заслужений працівник культури України (1998), заслужений діяч мистецтв України (2007), почесний член Міжнародної слов'янської академії освіти ім. Я.А. Коменського (2006). Подвижницьку працю О. Мішукова відзначено нагородами Президента України (1999), Кабінету Міністрів (2007), Верховної Ради України (2007). Він нагороджений орденом Святого Рівноапостольного великого князя Володимира III ступеня (2003), медаллю «За наукові досягнення» (2005), медаллю ім. В. Сухомлинського (2007). І це далеко не повний перелік.

Масштаб особистості Олега Васильовича Мішукова такий, що кожний знаходить усе нові її грані. Учасники зустрічі акцентували увагу на його діяльності літературознавця, культуролога, режисера, педагога, громадського діяча, що невід'ємно від особистості загалом.

Ректор ХДУ Олександр Співаковський тепло привітав присутніх і розповів про свої враження від сумісної роботи з О. Мішуковим, з яким він працював протягом 15 років. Професор О. Співаковський зазначив, що це «були різні етапи і взаємин, і творчої спільної роботи. Для мене він – образ свічки, яка б мала горіти дуже довго. Але він віддав свою освіченість, внутрішню енергію через комунікації, через справи, які робив, віддав так швидко. Прошло багато років, але ми завжди згадуємо цю видатну особистість. Чому? Адже тисячі людей мають гарні ідеї, можливості й уміють перетворювати ці ідеї на добрі справи. І тільки десятки людей можуть навколо цих емплементаций реалізованих ідей об'єднувати інших людей. Олег Мішуков був пасіонарною людиною. Людиною, яка мала не тільки гарні ідеї, не тільки вміла їх втілювати в життя, але й об'єднувати навколо них інших. Яскравий приклад – Академічний лицей імені Олега Мішукова. Його головне завдання – створювати нову еліту, нове покоління освічених українських людей. Ми знаємо сьогодні тисячі випускників лицю, які побудували успішні власні траєкторії. Ще один фантастичний проєкт – факультет культури і мистецтв, який зробив величезний внесок у розвиток Херсонського державного університету. Також інші проєкти Олега Мішукова пов'язані з театральною творчістю.

Попри те, що у нас різниця з ним 6–7 років, дуже багато чого я взяв у Олега Мішукова. Й одним з ключових моментів є ставлення до людей. Олег Мішуков умів поєднувати прагматизм з людяністю. Це дуже важливі речі, які повинні бути притаманні будь-якому керівнику. І я з глибокою вдячністю згадую Олега Мішукова, і сподіваюся, що не одне покоління буде згадувати цю велику людину. Адже людина живе до тих пір, поки її пам'ятають. Мені дуже хочеться, щоб пам'ять про людину, ім'я якої Олег Васильович Мішуков, жила дуже довго», – так закінчив свій виступ ректор О. Співаковський.

Про сприйняття О. В. Мішукова з різних ракурсів – спочатку очима студента, а потім колеги, розповів перший проректор ХДУ, доктор педагогічних наук, професор Сергій Омельчук: «Мені пощастило бути причетним до навчання, коли на філологічному факультеті Олег Мішуков викладав історію світової культури. Курс був не таким великим, але дуже знаковим і пам'ятним. Усі ми студенти пам'ятали, як Мішуков ставився до питання зворотного зв'язку, був уважним до певних дрібниць і деталей у висвітленні питань світової культури, як він вкладав свою душу та енергетику у свої лекції. Кожна його лекція була як мінівістава.

Інший досвід спілкування – вже в професійному житті – це початок навчання в докторантурі. Сьогодні я вдячний, що тоді Олег Мішуков підштовхнув мене до навчання в докторантурі», – розповів Сергій Омельчук. Він наголосив, що ми маємо пам'ятати не тільки про справи Олега Мішукова, а й здійснювати наукові кроки в напрямі дослідження його доробку. Ця слушна пропозиція першого проректора отримала новий імпульс – викладачами світової літератури надана тематика магістерських дипломних робіт, зорієнтована як на науковий доробок О. Мішукова, так і на проблематику його досліджень.

Олег Мішуков був неординарною людиною, життєлюбом, який прагнув по максимуму

охопити всі сфери життя. Тож про його освітню, педагогічну, наукову, громадську діяльність розповіла докторка філологічних наук, професорка Ніна Іллівна Ільїнська. Вона зазначила, що як у житті Олег Мішуков був значно «дорослішим» за віком, так і в науці він не знав учнівства. Майбутній професор О. Мішуков швидко заявив себе глибоким і талановитим дослідником. Його дисертації – кандидатська на тему «Жанри декабристської мемуаристики» (1993), докторська – «Історія русів у європейському контексті» (2000) – й досі мають високий індекс цитування.

«Монографії, наукові статті Олега Васильовича (загальна кількість близько 200) стали надбанням дослідників на пострадянському просторі, в країнах Західної Європи, культуру якої він знав і любив. Професору О. Мішукову належать піонерські проекти з розробки методологічних засад викладання культурології в контексті гуманітарної думки ХХІ ст. Вражає коло наукових інтересів доктора філологічних наук Олега Васильовича Мішукова. Його становлять проблеми вивчення контактено-генетичних зв'язків української літератури ХVІІІ ст. зі східнослов'янською літературно-фольклорною традицією цього періоду; питання жанрової динаміки мемуарної прози першої половини ХІХ сторіччя. Значне місце належить дослідженню східнослов'янської драматургії ХІХ і ХХ сторіч у контексті загальноєвропейських літературно-мистецьких процесів. У їх руслі вирішувалися науково-методичні проблеми», – зазначає професор Н. Ільїнська.

«Відкриття аспірантур та докторантур, спеціалізованих учених рад із захисту дисертацій – те, про що у свої часи ми навіть мріяти боялися, завдяки Олегу Васильовичу стало реальністю, – наголосила Н. Ільїнська. – Знаменно, що професором Мішуковим був започаткований один із перших наукових збірників університету – «Південний архів». Не тільки наші колеги, але й наукова спільнота України, пострадянського простору добрим словом згадували головного редактора за можливість опублікувати свої статті, шанували високу наукову «планку» видання». Для літературознавців України це був майданчик для поглиблення професіоналізму й налагодження наукових контактів.

Професор Сидір Кіраль підтримав та проілюстрував цю думку цікавими й емоційними спогадами. Він розпочав їх словами вдячності організаторам зустрічі за вшанування пам'яті О. В. Мішукова. Професор підкреслив, що особисто для нього наукове спілкування й дружні стосунки з Олегом Васильовичем – одна з найяскравіших сторінок власного життя. Сидір Степанович пригадав і емоційно розповів конкретні епізоди їхнього багатогранного спілкування. Особливо він підкреслив те враження, що справив захист Олегом Васильовичем докторської дисертації з української літератури, який до сих пір пам'ятають науковці Львівського національного університету імені Івана Франка.

Олег Васильович проявив також неабиякі організаторські здібності. Сидір Степанович підкреслив високий рівень науково-практичних конференцій під керівництвом О. Мішукова. Він згадує, що участь у них брали й відомі науковці, й молода талановита молодь. Ми всі пам'ятаємо плідні дискусії, атмосферу прямого спілкування учасників, обмін думками, дякуючи організаторським здібностям О. В. Мішукова. Без перебільшення «святот науки» були захисти дисертацій на засіданнях спеціалізованої вченої ради. Вони поєднували у собі високі вимоги до робіт із доброзичливістю та теплою людською атмосферою, яку створював Олег Васильович. Десятки молодих учених поповнили ряди науковців завдяки захисту робіт у вченій раді ХДУ на чолі з професором Олегом Мішуковим. Його особистість завжди притягувала людей і об'єднувала на добрі справи. Ось сьогоднішня зустріч «Пам'ять серця» засвідчує цю його особливість. Людина не вмирає, поки живе в людській пам'яті, підкреслив професор С. Кіраль наприкінці свого виступу.

У Херсонському державному університеті Олега Мішукова пам'ятають як людину інтелегентну, справедливу, творчу й разом із тим як сильну особистість та талановитого менеджера. За ним – безліч утілених проектів та ідей, що підіймали рівень і авторитет нашого

університету. Зокрема, за ініціативи Олега Мішукова створено факультет культури і мистецтв, що є не лише науково-педагогічним, а й важливим культурно-освітнім центром Півдня України. Саме про намагання Олега Васильовича розширювати університет завдяки організації нових факультетів говорив професор Василь Стратонов. Він розповів про заслугу Олега Васильовича у створенні економіко-юридичного факультету ХДУ: «Саме в період відкриття нового факультету, – згадує Василь Миколайович, – діяльнісна натура й організаторські здібності Олега Васильовича проявилися повною мірою. Саме він постійно проводив зустрічі-консультації з провідними фахівцями області, керував підготовкою документів в МО України, створював стратегію діяльності майбутнього факультету; і як завжди – в цьому просторі атмосфера доброзичливості, підтримки, розуміння, прийняття ключових позитивних рішень. Така його тактика як керівника надихала нас і вселяла віру в здійснення всього запланованого», – зазначив професор В. Стратонов.

Ще одна із заслуг Олега Мішукова, яку багато хто називає «однією з найгеніальніших його ідей» – Херсонський академічний ліцей. І вже минуло більше 10 років, як немає Олега Мішукова, а ліцей, який нині носить його ім'я, продовжує впевнено крокувати вперед, підтримувати традиції та ідеї свого засновника. Зі спогадами про Олега Мішукова – викладача світової літератури і культури – поділилася колишня ліцеїстка, а зараз доцентка кафедри англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова ХДУ Яна Просяннікова. У своїх спогадах вона підкреслила саме педагогічний талант професора Мішукова, який однаково професійно й цікаво виступав і читав лекції для аудиторії різного рівня – від професорсько-викладацького складу до студентів і ліцеїстів.

Про те, що Олег Мішуков приділяв багато уваги естетичному вихованню студентів, знають не тільки в нашому університеті. Студентський театр, яким керував вісімнадцятирічний студент Олег Мішуков, виступав із гастролями не тільки на Херсонщині, але й добрався навіть до Молдови. Про це емоційно й цікаво розповіла Ольга В'ячеславівна Горбонос, доцентка кафедри англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова ХДУ. Вона згадала, як, будучи першим проректором і завідувачем кафедри світової літератури і культури, він започаткував Шевченківські читання, що згодом стали університетським святом української культури. За його ініціативи для участі у заході запрошувалося тріо бандуристів Херсонського музичного училища, організовувалися книжкові виставки творів Кобзаря різних років видання, готувалися літературно-музичні композиції, що включали поезії Тараса Шевченка та віршів про нього. В ході цього свята особливу увагу Олег Васильович приділяв виконанню творів великого Кобзаря мовами народів світу. Таке свято, за її переконанням, змогло відбутися і стати щорічним тільки дякуючи й організаторським, і мистецьким уподобанням О. В. Мішукова.

На зустрічі-спогаді було зазначено, що за ініціативою професорки кафедри Ніни Іллівни Ільїнської був запроваджений конкурс авторських ліричних віршів «Пам'ять серця», присвячений пам'яті О. В. Мішукова. Серед тих, хто однією з перших тепло привітав студентів-лауреатів цього конкурсу, була деканеса факультету української й іноземної філології Ірина Вікторівна Гоштанар. Вона наголосила, що ці лауреатки є сьогодні успішними випускницями факультету. Деканеса пригадала, що свою професійну діяльність сама вона почала з викладання в Херсонському академічному ліцеї при ХДУ в роки становлення та стрімкого розвитку цього унікального навчального закладу. В її пам'яті Олег Васильович залишається видатним педагогом, умілим організатором, людиною з чудовим почуттям гумору, завжди готовою прийти на допомогу колегам. Вона висловила впевненість, що багатогранні ідеї та напрацювання О. Мішукова будуть неодмінно втілюватися в життя нашими талановитими студентами і колегами.

У спогадах ректора ХДУ професора Олександра Співаковського підкреслено шанобливе ставлення до людей як ключової риси Олега Мішукова. За словами ректора, він «умів поєднувати прагматизм з людяністю. Це дуже важливі речі, які повинні бути притаманні будь-якому

керівнику. І я з глибокою вдячністю згадую Олега Мішукова і сподіваюся, що ще не одне покоління буде згадувати цю велику людину». Ця думка стала лейтмотивом багатьох спогадів учасників зустрічі «Пам'ять серця».

З великою повагою і щирою вдячністю згадували колеги про роль Олега Мішукова в їхній науковій і особистій долі. Професор Мішуков опікувався підготовкою високопрофесійних викладачів для вишу, стимулюючи колег до навчання в аспірантурі, докторантурі, направляючи на стажування тощо. Про такий факт своєї біографії розповіла Юлія Кіщенко – завідувачка кафедри англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова. Вона згадувала, як колеги багато працювали в молоді роки, бо відбувалося їхнє професійне ставлення, до того ж були малі діти, отже, на заняття наукою залишалось не дуже багато часу. Крім того, була якась невпевненість у своїх силах. Мабуть, це відчув Олег Васильович, коли «зіграв» здивування: та хіба це багато – 160 сторінок дисертації? І що, Юлія не зможе їх написати? А далі майже за Станіславським: «Не вірю!». Після такої підтримки нічого не лишалося, як серйозно засісти за роботу. Й дійсно, кандидатська дисертація була написана. Юлія Володимирівна підкреслила, що дуже вдячна Олегу Васильовичу за підтримку й віру в її творчий потенціал, за вчасно сказане конче потрібне слово.

З цікавими спогадами виступила Ольга Заболотська – професорка кафедри англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова, яка знала Олега Мішукова ще зі шкільних років. Вона розповіла багато цікавих фактів про Мішукова-учня, про його харизму, дотепність, великі здібності в навчанні, лідерські риси, що були притаманні йому з юнацтва. Особливо запам'ятався їй епізод, коли Олег відмовився від нагороди – преміальної путівки до молодіжного табору «Молода гвардія», бо мусив готувати міський захід. Таким він залишився й упродовж дорослого життя – харизматичним лідером із великим почуттям відповідальності за доручену справу.

Кожний із учасників зустрічі тепло і зворушливо згадував все нові й нові епізоди свого життя, у той чи той спосіб пов'язаних з Олегом Мішуковим. Ірина Соловцова – старший викладач кафедри англійської філології та світової літератури імені професора Олега Мішукова, відкрила для присутніх маловідому сторінку життя Олега Васильовича. Вона з гумором розповіла, як у студентській молодості працювала разом з Олегом Мішуковим, теж студентом, у піонерському таборі «Прибрежный». За посадою він був старшим вожатим, а фактично виконував обов'язки начальника табору. В підпорядкуванні перебували старші за віком люди, які віддавали належне його організаторським здібностям. І дітям, і співробітникам жилося ситно й весело, відпочивалося напрочуд цікаво, незважаючи на те, що студентам доводилося працювати майже цілодобово.

На завершення зустрічі професорка Н. Ільїнська згадала, як вона принесла Олегу Васильовичу на затвердження документ, де перераховувалися його досягнення. Він викреслив усе, крім: «ректор Херсонського державного університету, доктор філологічних наук, професор». Ось так і вишикувалися три дороги його долі – організатор, учений, педагог. На жаль, цим шляхам не судилося стати довгими. З яскравою кометою можна порівняти його життя, сполох якої нам випало зберегти в пам'яті серця. Ми щиро вдячні Вам, Олеже Васильовичу, за те, що були в нашому житті.